עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ב מהלכות אבות הטומאה ה"ז]:

סב ב מיי' פ"ה מהל' מאכלות אסורות הל' יד סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ב וסי' סד סעיף ב:

סג ג טוש"ע שם סי' יג סעיף ד:

סד ד ה טוש"ע שם סעיף ב:

סה ו ז ח מיי' פ"ב מהל' גירושין הל' יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טז:

סו ט מיי' פי"ב מהל' מעשר הלכה ד:

טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה ואם מת [א]טהור מלטמא במשא א"ל [א]רבא טעון שחיטה כמאן כר"מ ואם מת טהור מלטמא במשא כמאן כרבנן וליטעמיך הא דתני [ב]רבי חייא השוחט את [ג]הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה וחייב בזרוע והלחיים והקבה ואם מת טהור מלטמא במשא טעון שחיטה כמאן כר"מ ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר אלא לדידך קשיא א"ל לדידי נמי לא קשיא ד' סימנים אכשר ביה רחמנא כי סליק ר' זירא אשכחיה [ד]לרב אסי דיתיב וקאמר ליה להא שמעתא א"ל [ה]יישר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה ר"ש בן לקיש (א) [ו]משהא הוה שהי ליה ושתיק ליה ואיכא דאמרי משתא הוה שתי ושתיק ליה: רבי שמעון שזורי אומר אפילו וכו': היינו תנא קמא אמר רב כהנא [ב]הפריס על גבי קרקע איכא בינייהו [ז]אמר רב משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב [ג]בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה אמר אביי [ד]הכל מודים [א] בקלוט בן פקועה שמותר מאי טעמא כל מלתא דתמיהא מידכר דכירי לה אינשי איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוטה בן פקועה שמותר מאי טעמא תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי אמר זעירי אמר ר' חנינא הלכה כר"ש (בן) שזורי וכן היה רבי שמעון שזורי מתיר בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות ר' יוחנן אמר הוא מותר ובנו אסור אדא בר חבו הוה ליה בן פקועה דנפל דובא עליה אתא לקמיה דרב אשי א"ל זיל שחטיה א"ל [ח]האמר זעירי אמר ר' חנינא הלכה כר"ש שזורי וכן היה ר"ש שזורי מתיר [ט][ה]בבנו ובן בנו עד סוף כל הדורות ואפילו ר' יוחנן לא קאמר אלא בנו אבל איהו לא אמר ליה רבי יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר והאמר רבין בר חנינא אמר עולא אמר רבי חנינא הלכה כרבי שמעון שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה ר"ש שזורי [י]במשנתנו הלכה כמותו אמר ליה אנא כי הא סבירא לי דאמר רבי [כ]יונתן הלכה כר"ש שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי מסוכן [ל]דתנן בראשונה היו אומרים [ו]היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר [ז]אף המפרש והיוצא בשיירא ר"ש (בן) שזורי אומר [ח]אף המסוכן תרומת מעשר של דמאי דתנן [מ][ט]תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה ר"ש (בן) שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו:

מתני'

טעון שחיטה. להתירו באכילה דבשחיטת אמו טרפה אינו ניתר דא"כ הוה ליה כאחד מאיבריה: **וחייב בזרוע והלחיים והקבה.** דזובחי הזבח [י] קרינא ביה: **ואם מת.** בלא שחיטה: **טהור מלטמא.** דשחיטת אמו מטהרתו: **כר"מ.** קס"ד לרבנן לא מהניא ליה שחיטה דידיה כלל דהא [ס] שוחט ועומד הוא: **כבר מצאו מת.** במעי אמו קאמר וכולה ר"מ אמרה דמודה ר"מ בבן ט' מת דשחיטת אמו מתירתו וזה שאמו טרפה היא א] מתירתו מיהא מידי נבלה כאחד מאיבריה: **אלא לדידך.** דלא מהדרת לי כבר מצאו קאמינא קשיא: **ד' סימנים.** וכולה כרבנן ומודו רבנן דאם בא לשוחטו שוחט ומועיל לו ולא (ב) אמר שחוט ועומד הוא: **אשכחיה ר' אסי.** לר' זירא: **יישר.** שפיר קאמרת דד' סימנין כשרין בו וכן אמר רבי יוחנן: **מכלל דפליג עליה ריש לקיש.** בעיא בעי מיניה שמעת שנחלק עליו: **מישהא הוה שהי ליה.** מנהגו של ריש לקיש כשאומר רבי יוחנן שמועה שאינו מודה לו שהה ריש לקיש שעה או שתים קודם שיחלוק עליו אולי יחזור בו ובתוך כך יצא רבי אסי ולא שמע אם נחלק עליו: **משתא הוה שתי.** שותה מים היה כשאמר רבי יוחנן ובתוך כך יצא רבי אסי: **הפריס.** עמד על פרסותיו. לת"ק כיון שהלך טעון שחיטה מדרבנן דאתי לחלופי לאכול בהמה בלא שחיטה: **לדברי האומר.** חנניא הוא באותו ואת בנו (לקמן דף עח:) דקאמר נוהג בזכרים: **אין לו תקנה.** שהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו שהסימן השני שחוט ועומד הוא שאין שחיטה נוהגת בו ובהמה בחד סימן לא מיתכשרה והאי סימנא בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה מזו שהראשון שחוט משנולד ולית ליה לרב משרשיא הא דאמרן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא: **הכל מודים.** ת"ק דפליג אדר"ש שזורי ומצריך שחיטה להפריס ע"ג קרקע מדרבנן בהאי מודי: **מידכר דכירי.** קול יוצא עליו מאז קלוט זה בן פקועה הוא ומתוך שתמהין על קליטותו זוכרין את כל דבריו: הכי גרסינן **איכא דאמרי אמר אביי הכל מודים בקלוט בן קלוטה.** ואותה קלוטה פקועה היתה וזה הקלוט נמצא בה: **הוה ליה בן פקועה.** שנתקיים וגדל: **דנפל דובא עליה.** הזאב טרפו ולא היה יכול עוד לחיות: **זיל שחטיה.** כרבנן דאמרי הפריס ע"ג קרקע טעון שחיטה: **ואפילו רבי יוחנן לא.** קא פליג עליה דזעירי אלא בבנו: **במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי.** ותו לא ושמעינן מינה דהפריס על גבי קרקע טעון שחיטה: **היוצא בקולר.** שנתחייב מיתה למלכות: **כתבו.** אף על גב דלא אמר תנו דעתיה שיתנו לה ועשאן שלוחים אף לגרש אלא שהיה בהול על נפשו: **והמפרש.** מן הייִשוב ליס: **והיוצא בשיירא.** למדברות: **המסוכן.** מתוך חליו: **תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה.** והרי הן מדומעין שאין תרומה עולה אלא באחד ומאה [תרומות פ"ד מ"ז] וכאן אין כאן אלא מאה והרי הוא הפסד גדול: **אף בחול.** דהואיל ואין כאן תקנה הקילו לו חכמים לסמוך על עם הארץ לשואלו אם עישר תבואה שמכר לו ואוכלו על פיו אם אמר עשרתים. והאי דנקט אף בחול משום דקתני רישא הלוקח פירות מיד שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ושואלו בשבת דמשום כבוד שבת התירו לו לסמוך עליו אם אמר לו עשרתים ואוכל על פיו אותה סעודה לבדה ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר הדר קתני לה דרבי שמעון שזורי:

מתני'

וליטעמיך הא דתני רבי חייא כו'. תימה כיון דשמיע ליה ברייתא לימא ברייתא: **בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא הולד אין לו תקנה.** מה שפירש בקונטרס דהרי הוא כמי שאין לו אלא סימן אחד מצד אמו ובהמה בחד סימן לא מתכשרה וגם פירש דהאי בתרא לא מצטרף לקמא שאין לך שהייה גדולה יותר מזו וגם פירש דלרב משרשיא לית ליה הא דאמרינן לעיל ד' סימנים אכשר ביה רחמנא והכל מגומגם דאפילו היתה הבהמה ניתרת בסימן אחד אין להכשיר דחשיב כל סימן וסימן כאילו שחוט ואין (ג) רוב סימן שיהא ראוי לשחיטה ואפילו לא היתה השהייה פוסלת בשחיטה אין שייך להתיר כיון דחצי הגוף של ולד הבא מכח אמו לא נשחט כלל ואפילו מ"ד לעיל ד' סימנין אכשר ביה רחמנא מודה הכא דהתם שחיטת טרפה לא הויא שחיטה אבל כאן הוי כאילו נשחט חציו ומודה נמי לסוגיא דריש פרקין (לעיל דף סט.) גבי מהו לחוש לזרעו של עובר (ד) דמשמע ב] דעובר היוצא אין לו תקנה בשחיטה דהתם הסימנין כשחוטין ושוב אין בני שחיטה להתיר כלום ולפירוש הקונטרס כולה ההיא סוגיא דלא כוותיה וזה דוחק:

דנפל דובא עליה כו' זיל שחטיה. אע"ג דסבר כרבנן לא אסר משום דרוסת הזאב דדוקא בשחיטה גזרו דמיפרסמא אבל טרפות דידיה לא מיפרסמא כל כך ובקונטרס פירש נמי ולא היה עוד יכול לחיות ואפילו הכי שרי וכן נראה דלא על חנם השמיענו דנפל דובא עליה:

והא אמר רבין אמר רבי חנינא הלכה כר"ש שזורי. לא מייתי לה אלא משום ולא עוד דאי לאו הכי מאי אלימא דרבין מדזעירי:

אנא כי האי סבירא לי. וכן קי"ל דפסיק כאן הלכה למעשה והאי סמכינן להדליק בשבת בכל שמנים אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין (שבת דף כו.) [ע] בעיטרן ובנפט דוקא דהאי אף בעיטרן קאמר היינו ת"ק: **אף בחול שואלו ואוכלו על פיו.** בירושל' מפרש שאימת דימוע על ע"ה דכיון שהופרש חמור בעיניו יותר כשחוזר ומתערב וטעמא דת"ק דלא שרי אלא בשבת פליגי בירושלמי חד אמר מפני כבוד שבת וחד אמר מפני שאימת שבת עליו והוא אומר אמת ופריך אי אימת שבת עליו הא דתניא מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר ואי אומר אמת אמאי לא יאכל [פ] מפני ג] שאין שבת עליו באימה ולמ"ד מפני כבוד שבת נ"ל שואלו ע"י עילה [פ] (עולה) ועוד פריך תניא שואלו בחול לא יאכל בשבת ולמאן דאמר מפני כבוד שבת אמאי לא יאכל בשבת וקאמר לא אמרו אלא בשוגג אבל במזיד אסור דתניא ושכח לעשרו:

אלא

מסורת הש"ס

א) נ"ל רבה, ב) [תוספתא פ"ד ה"ג ע"ש], ג) [גירסת הרשב"א בשם ר"ח הבהמה ומיושב בזה קושיית התוס' ד"ה ולטעמיך], ד) [נ"ל רבי עיין רש"י], ה) [ברכות מז: וש"נ], ו) שבועות מ. מה:, ז) לעיל סט., ח) מנחות ל:, ט) עיין בספר בעל המאור שמפרש בנו ובן בנו של פקועה וגם כתב שבנו ובן בנו לאו דוקא אלא ר"ל בתו ובת בתו ע"ש, י) [אין לגרוס במשנתנו דהא בהדיא קאמר במנחות לא: מי קאמר במשנתנו כל מקום ששנה קאמר וכ"כ התוי"ט בכלים פי"ח מ"א דעפ"ז נכונים דברי תוס' ד"ה אנא כי האי סבירא לי אע"ג דר"ש שזורי קאמר בפ' במה מדליקין וכו' והתם בשבת ברייתא היא], כ) [כתובות נה. ושם איתא ר' נתן מנחות ל: ושם איתא ר' יוחנן], ל) גיטין יג: סה: ב"ב קמו: מנחות ל: [טבול יום פ"ד מ"ה], מ) דמאי פ"ד [מ"א מנחות ל:], נ) [דברים יח], ס) [נ"ל שחוטין], ע) [ע"ש מה שכתבתי שם על הגליון ודע דשם בגמ' ובתוס' איתא בשמן פקועות ובנפט במלתא דר"ש שזורין], פ) גי' רש"ל אמאי לא יאכל מאחר שאימת שבת עליו ועיין רש"א,

שיטה מקובצת

א] בקלוט בן פקועה שמותר. נ"ב עי' תוס' בכורות דף ו' ע"א: ב] לזרעו של עובר דמשמע דאבר היוצא אין לו תקנה: ג] אמאי לא יאכל (מפני) מאחר (שאין) [שיום] שבת עליו באימה:

רבינו גרשום

ואם מת טהור מלטמא במשא כרבנן. כלומר דעובר ירך אמו הוא וכשם דשחיטת טרפה מטהרתה מידי נבלה כך מטהר את העובר מידי נבלה: הא לא קשיא ר' חייא אם כבר מצאו מת קאמר. אם כבר מצאו מת מעיקרא דהוא לדברי הכל עובר ירך אמו כדחזינן במתני' מצא בה בן ט' מת קורעו ומוציא את דמו אלא לדידך קשיא לדידך דאמרת השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי טעון שחיטה כר"מ ואם מצאו חי ואח"כ מת טהור מלטמא במשא דעובר ירך אמו הוא כרבנן: לדידי נמי לא קשיא. כלומר כולה א) כר"מ ומה דאמרי' אם מת טהור מלטמא במשא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אם שחט העובר מותר באכילה ואם לא שחט העובר ושחט את אמו הועיל לו שחיטת אמו לטהרו מידי נבלה: דיתיב וקאמר לה. להא שמעתא דרב חסדא: איכא דאמרי מישהא הוה שהי ליה ריש לקיש לר' יוחנן ושתיק ליה עד דגמר טענותיה והדר פליג עילויה והוא נפק לברא קודם שיגמור דבריו ר' אסי ואיכא דאמר מישתא הוה שתי ריש לקיש כי אמר ר' יוחנן להא שמעתא וקודם שיגמור לשתות נפק ר' אסי: הפריס ע"ג קרקע איכא בינייהו. כלומר לת"ק מצא בו בן ט' חי שחיטת אמו מטהרתו ובלבד שלא יפריס ע"ג קרקע ולר"ש שזורי אפי' בן ה' שנים: הכל מודים בקלוט בן פקועה לר"ש שזורי שמותר בלא שחיטה. אפי' בן ה' שנים תרי תמיהי מידכר דכירי אינשי דקלוט ובן פקועה הוא ולא גזרינן דאי שרינן הא בלא שחיטה שרינן נמי דלא יהא בן פקועה. דתרי תמיהי מידכר דכירי אינשי: מתיר בבנו בלא שחיטה: ר' יוחנן לדברי ר"ש שזורי קאמר. כלומר אנא לא סבירא לי דלא הוא ולא בנו יהא מותר (ובנו) [אלא דאף לר"ש שזורי בנו] אסור: אף המסוכן שיש לו סכנה: אף המפרש בים. תרומת מעשר של דמאי. א"צ להפריש אלא תרומת מעשר אבל תרומה גדולה דחייב מיתה ובה היו מחמירין א"צ להפריש והכי קאמר תרומת מעשר שהפרישה מדמאי ונתערבה אח"כ לדמאי לא מיבעיא בשבת דיום עונג הוא כיון דאין רשאין לישב בתענית דשואלו לע"ה שקנה ממנו הדמאי הפרשת ממנו תרומת מעשר ואוכלו בשבת על פיו אלא אפי' בחול נמי שואלו ואוכלו על פיו:

א) דברי רבינו צריך ביאור דלר"מ האיך מטהרו שחיטת אמו מידי נבלה וצ"ע.

הגהות הב"ח

(א) גמ' דפליג עליה ר"ש בן לקיש איכא דאמרי משהא הוי שהי: (ב) רש"י ד"ה ד' סימנין וכו' ולא אמרי' שחוט: (ג) תוס' ד"ה בן פקועה וכו' כאלו שחוט ואין כאן רוב וכו' הבא מכח אביו לא נשחט כלל: (ד) בא"ד דמשמע דעובר היוצא. נ"ב כלומר עובר שהוציא אבר בשעת שחיטת אמו:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה כבר וכו' טרפה היא מתירתו וכו'. מלת מתירתו נמחק. ונ"ב מטהרתו כצ"ל:

מוסף רש"י

יישר. יפה אמרת (שבת סג:). **מכלל דפליג עליה ריש לקיש.** בעיא הוא דקא בעי גמרא למימרא מדקאמר וכן אמר ר' יוחנן מכלל דפליג עליה בר פלוגתיה (שבועות מ.). **משהא הוה שהי ליה.** כך היה דרכו של ר"ל כשהיה ר' יוחנן אומר דבר בבית המדרש היה שוהה מלהשיב עד שיגמור יוחנן כל צרכו וכל טעם דבריו ואח"כ היה חולק עליו ובתוך כך יצא ולא שמע אם נחלק עליו (שם). **משתא הוא הוה שתי.** ריש לקיש מיא בבי מדרשא כי אמרה ר' יוחנן להא מילתא (שם). **הולד אין לו תקנה.** שמצד אביו אין טעון שחיטה כדתנן במתני' וחכ"א שחיטת אמו מטהרתו, ומצד אמו טעון שחיטה וסימניו אין סימנין דהא פלגיה כשחוטין דמו ואי נמי ה"ל בר סימן אחד ובהמה צריכה רוב שנים (לעיל סט.). **היוצא בקולר.** ליהרג למלכות (גיטין סה:). **ואמר כתבו גט לאשתי.** כדי שלא תזקק ליבם (שם יג:) אע"פ שלא אמר תנו (שם סה:). **הרי אלו יכתבו ויתנו.** דמתוך טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוין (כתובות נה. וכעי"ז גיטין יג:) דמסתמא גלי דעתיה מדאמר כתבו דלשם נתינה קאמר, משום דיוצא ליהרג, דלא ניחא ליה דתיפול קמי יבם (מנחות ל:). **אף המסוכן.** חולה (גיטין סה:) הגוסס, דאמרינן לא אמר כתבו אלא ליתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוין לצחק בה (כתובות שם) או: המסוכן קרוב למיתה שדעתו שיכתבו ויתנו, לפטור את אשתו מן הייבום נתכוין (רשב"ם ב"ב קמו:). **תרומת מעשר של דמאי.** רישא דהא מתני' הכי איתא במס' דמאי הלוקח פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח ולא עשרן ושואלו בשבת ואוכל על פיו ולמוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר, תרומת מעשר של דמאי שחזרה כו' וה"פ בשבת שאין לו מה יאכל דאינו יכול לתרום בשבת והקילו חכמים אלו משום עונג שבת הואיל ודמאי דרבנן ורוב עמי הארץ מעשרין הן שואלו לע"ה אם עשרן ואוכל על פיו, תרומת מעשר של דמאי שחזרה למקומה דעכשיו אין לה תקנה דכיון דנקרא עליה שם תרומה מדמעת ואוסרת את החולין בזו אמר ר"ש שזורי דאף בחול סומך על המוכר משום הפסד חולין ושואלו אם הפריש מעשר קודם שמכרו לו ואוכל על פיו, דנמצאת שלא חלה על זה שם תרומה דכבר נפטר (מנחות ל:).